

VEM VET VAD?

Om berättelsen, författaren och läsaren.

Gunnar Ekelöfs "Låt" (Non Serviam, 1945) innehåller trettiotvå ord:

*Det rullar och bullrar
mot forsbottenstenar
av stockar som kullrar
och stegrar sig och skenar.*

*Du sitter mitt i bruset
bedövad av forsen
och dränker dig i ruset
av björkarna och porsen.*

Med påfallande fåordighet målas en situation upp. Någon, kallad "du", sitter vid en fors. Synintrycket "det rullar" blandas med hörselintrycket "det bullrar." Stockarna som kommer farande i forsen betar sig som panikslagna hästar. De "stegrar sig och skenar."

Gunnar Ekelöf var född i Stockholm 1907. Sannolikt hade han sett hästar stegra och skena. 1945, då dikten publicerades, var Sverige till stor del ett bondesamhälle. Hästen användes på åkern och i skogsbruket. När dikten skrevs var hästars väl och ve en angelägenhet för många. Otaliga barn började sin dag med att hemma på gården ge hästen eller hästarna mat innan de gick till skolan. I staden blev hästarna efterhand sällsynta.

När stockarna i forsen "stegrar sig och skenar" refererar författaren till ett djur, ett samhälle och en erfarenhet som för sjuttio år sedan var mångas. Själv är jag född samma år som dikten publicerades. En av mina lekplatser hette på femtitalet Hästhagen. Där fanns kor och hästar om somrarna. Jag minns

djuren som stillastående, nästan orörliga i sommarhettan. En skenade häst har jag aldrig sett.

Mina barnbarn har sannolikt inte sett skenande hästar och jag tror inte att de vet mycket om hur det går till när hästhoven filas och skon spikas fast. Självt kan jag inte se skillnad mellan en Ardenner och en Nordsvensk. Skenande hästar finns numera mest i trakten av travbanor.

Härmed sagt att någonting har skett med Gunnar Ekelöfs dikt under de drygt sjuttio år som gått sedan den publicerades. Ingenting har hänt med de trettiotvå orden. Kraftfullheten är densamma. Betydelsen är dock förändrad. Betydelsen har ruckats beroende på läsaren. En yngre läsare kan idag stå frågande inför stockarna som "stegrar sig och skenar." Detta har inte endast med de försvunna hästarna att göra. Det handlar också om stockarna.

Vad är det för stockar som kommer "rullande och bullrande" i forsen? Skogsbruket i Sverige var under lång tid förbundet med de stora älvorna. Under generationer fälldes tallar och granar med handsåg och yxa. Skogsarbetet pågick ofta under vintern då torpare och småbönder inte hade åkern att sköta. Att i tjugo graders kyla stå i snö upp till midjan och med skyffel skotta sig ner till roten av en timmertall var ett krävande arbete.

Fällhugget sattes på den sida åt vilket trädet skulle falla. Därefter var det handsåg som gällde ända fram till den tid då Ekelöfs dikt publicerades. Under fyrtioalet kom motorsågarna.

När det fällda trädet kvistats med yxa skulle stammen delas i lämpliga längder. En ordinär tall eller gran kunde kapas i två eller tre längder som hade tillräcklig grovlek för att bli timmer. De tunnare bitarna blev massaved eller gruvstöttor, pitprops. Pitprops efterfrågades i England, Polen och på andra ställen där man hade kolgruvor. Det var dock huvudsakligen timret som

flottades nerför älvarna till sågbruken vid kusten. I sågverken blev stockarna till plank.

Flottningen började under vårfloden. Dalälven, Piteälven och Umeälven kunde gå vilda efter islossningen. Att i roddbåt ge sig ut på det skummande vattnet var vanskligt. Att från den gungande båten hoppa över till en timmerbröte där stockarna klumpat ihop sig och måste bändas loss med båtshake var livsfarligt. Ingen flottare bar flytväst. Få kunde simma. Kom man i vattnet var det osannolikt att man överlevde.

Något om timmer och timmerflottare visste Gunnar Ekelöf rent teoretiskt när han skrev sina trettiotvå skickligt valda ord. Hans perspektiv var inåtvänt. Han fångade en känsla. Känslan han fångar är betraktarens. Betraktaren är bedövad och berusad av upplevelsen vid forsen.

Flottaren i sin båt hade hustru och barn hemma. Han var bärare av andra känslor än den turistande Stockholmarens vid älvstranden. Om flottaren dog i älven skulle barn och hustru få det svårt. Det gällde att överleva. Flottaren kunde sällan kosta på sig att uppleva forsens skönhet. För Gunnar Ekelöf, som gärna reste till det som på den här tiden kallades Lappland, var perspektivet ett annat.

Eyvind Johnson föddes strax söder om polcirkeln år 1900. Senare blev han Nobelpristagare i litteratur. Han har skrivit om det sågverksarbete han som sextonåring utförde vid Piteälven:

"Pojkarna är ungefär jämnstarka, och nu kan de sitt arbete. De talar inte mycket om det. En av dem har en vanlig lyftkrok, den andra sliter med timmersaxen. Där nere ligger ett par props och verkar små stickor i jämförelse med det andra timret. De får upp stockens lillända. Den är som en barngunga, deras gungbräda. Och de kan säga: att nu ger vi fan. Då väger de inte upp stocken, de vältrar den helt enkelt över grimman och får dit en till; och så kör

de. Ibland måste de lyfta upp storändan. De hugger i, de säger ingenting, de lyfter. När de fått fram stocken andas de tungt och tittar på varandra. Hjärtat bultar, ansiktena är röda. De ger varandra en blick. Annars har de ingen vidare kontakt med varann, de är ganska olika.

- Pojkjävvel! ropar Larsson då och då ner till Oskar och är hans far på det sättet. Snorhyvel, sno på!"

Här har du ditt liv, 1935

En film från 1926 visar flottningsarbete i Umeälven. Den kan ses av den som slår sökorden Umeälven+flottning+film.

Lyssna till musiken som man i nutid satt till stumfilmen. Prata med din musiklejare. Vilken tonart är det? Vad menas med uttrycket "svensk folkton?" Är det rentav så att Gunnar Ekelöf i sin dikt ville förmedla en musikalisk känsla?

I Jan Troells långfilm "Här har du ditt liv" (1966) spelar musiken stor stämningsskapande roll. Se den tio minuter långa starten. Den finns på nätet. Begrunda musikaliteten i Ekelöfs dikt. Om du spelar något instrument - sätt musik till dikten, gärna i a - moll. Hur låter det det i C - dur? Vilken tonart passar till Ekelöfs "Låt?" Vilken tonart skall den musik gå i som kan sättas till den korta texten ur "Här har du ditt liv?"

- 0 -

Vad vet författaren? Vad vet läsaren? Vad tillför berättelsen till läsaren? Frågorna sönderfaller i delfrågor. En fråga rör författarens personliga erfarenheter.

Eyvind Johnson utförde som ung många sorters kroppsarbeten. Under en tid slet han med timret vid ett sågverk. Gunnar Ekelöf hade aldrig något fysiskt krävande arbete. Han skrev och var fattig, utom under en period i ungdomen då han var rik och ägde en sportbil av märket Bugatti.

Mats Wahl

www.storyland.se

Inför arbete i Ångskolan, Sundbyberg, maj 2016

På nätet kan du se en Bugatti T 35, sannolikt den modell som Gunnar Ekelöf ägde innan han förlorade de pengar han ärvt. Man kan tycka vad som helst om bilar (jag har aldrig ägt någon) men Bugattin är vacker. Finns det någon svensk poet i dag som skulle ha råd att äga en Bugatti? Knappast.

Titta på nätet och beundra Bugattibilarnas skönhet. När det talas om vilka poeter som mer än andra fångar "det svenska" brukar man nämna Bellman, Ekelöf och Tranströmer. Vilka fortskaffningsmedel kan vi eller vill vi förknippa med de här diktarna? Alla tre har skrivit om färd i båt. Hos Tranströmer finns det bilar. Jag kan inte minnas några bilar i Ekelöfs diktning. Hos Bellman är det båten som seglar fram ur minnets labyrint.

*Solen glimmar blank och trind,
vattnet likt en spegel;
småningom uppblåser vind
i de fallna segel;
vimpeln sträcks, och med en år
Olle på en höbåt står;
Kerstin ur kajutan går,
skjuter lås och regel.*

Trettiofem ord. Hur många substantiv? Hur många verb? Hur uppstår känslan av av rörelse, känslan av att någonting händer framför våra ögon? Ålägg dig att skriva trettiofem ord där någonting händer. Skriv din berättelse flera gånger, men håll stenhårt på regeln - trettiofem ord - inte fler, inte färre. Och vi skall känna att någonting händer. Lyssna sedan på Fred Åkerström då han sjunger epistel 48. Gör musik eller be en kompis göra musik till den text du själv skrivit.

Eyvind Johnsons förhållande till timret är hätskt. Han hatar de tunga stockarna som vrenskas, ger blåsor i händerna och sliter på armar och rygg. För Gunnar Ekelöf är timret vackert och livfullt där det "stegrar sig och skenar" i forsen. Ekelöfs slit handlade om orden, de som bestod av det Ekelöf kallade "bokstävlarna." Ta bort

de fem först bokstäverna i "bokstävlarna", sätt dit ett "j" och du får ett ord som fångar något av Ekelöfs slit med orden.

Den personliga erfarenheten bestämmer vilket perspektiv som kan och skall anläggas på timret. Det är samma sorts timmer. Olika erfarenheter och temperament bestämmer författarens hållning. Skillnaderna i erfarenhet färgar blicken. Ekelöf och Johnson skriver båda mästerligt, men på olika sätt och med olika avsikt.

- 0 -

En annan fråga rör vad författaren vill skildra.

För Gunnar Ekelöf handlar det om en personlig upplevelse av euforisk karaktär. Det handlar om att ett inre tillstånd skall fångas tillsammans med det som utlöst och styr tillståndet.

För Eyvind Johnson handlar berättandet om att tidigt behöva lämna hemmet och försörja sig själv. Det handlar om relationer och det handlar om längtan efter ett annat liv. Eyvind tycker sig ha fått sitt liv slängt i ansiktet. Livet känns som en förolämpning.

Gunnar Ekelöfs "Låt" och Eyvind Johnsons "Här har du ditt liv" representerar två olika berättarhållningar. Ekelöf låter världen tränga in i det jag som i dikten kallas "du." Världen blir en källa till berusning. Den inre känslan är för Gunnar Ekelöf i "Låt" det väsentliga.

I fragmentet ur Eyvind Johnson text finns en yttervärld, en verklighet som är skoningslös. Olof är sexton år. Dag efter dag, vecka efter vecka sliter han med att lyfta timmer upp på sågbandet. Rasterna är korta och maten torftig. Arbetsledarna är hårdhänta och inte sällan elaka. Här har du ditt liv, tänker Olof. Vilket liv? Olof kan inte som den romantiserade Huck Finn lägga sig på rygg i en kanot låta sig driva nerför älven. Han är fångad i verklighetens kniptång. Den som inte sliter för brödet får gå

hungrig. Den som inte söker och finner sin plats i ett produktivt sammanhang har ingenstans att sova.

Gunnar Ekelöf och Eyvind Johnson, två mästare födda vid ungefär samma tid. Ekelöf blev med åren alltmer försupen, men skrev in i det sista stor dikt. Johnson kämpade med pennan för demokratiska värden. Han ville leva i en värld där individen står emot massans längtan efter uniformitet och ledardyrkan.

Gunnar Ekelöf ägde en kort tid en Bugatti. Den yngre författarbrodern Stig Dagerman tillbringade en del av sin barndom vid Dalälvens mynning. Han tog så småningom livet av sig i ett garage. De inre hästarna stegrade sig och drev honom ner i den inre forsen.

Stig Dagermans novell "Att döda ett barn" är en berättelse där författaren sitter inne med oändliga kunskaper om vad som skett, vad som sker och vad som skall ske i framtiden. Författarens ansats och hållning är allvetande. Den allvetande hållningen är svår. Stig Dagermans mästerskap som diktare blir synligt bland annat i hans förmåga att som berättare veta allt.

"Att döda ett barn" är en berättelse om människans villkor. Ingen av oss vet vad som skall ske med oss i nästa stund. Livet bjuder inte på löften som skall uppfyllas. Livet tillhandhåller inget facit. Livet lovar ingenting, ställer ingenting i utsikt och det du tror skall ske är inte sällan en dröm, en illusion om att livet skall ge dig de möjligheter du hoppas på. Ibland ler livet emot oss. Men inte alltid. Var och en måste själv söka sin väg, finna den och ta sig fram efter förutsättningar, förmåga och en smula tur. Eller otur.

En utvikning:

Gunnar Ekelöf översatte Baudelaire. (1821 -1867). I en gripande och lyriskt fulländad dikt talar Baudelaire om livsvillkoren. Dikten börjar

*Voici le soir charmant, ami du criminel;
 Il vient comme un complice, à pas de loup; le ciel
 Se ferme lentement comme une grande alcôve,
 Et l'homme impatient se change en bête fauve.*

*Ô soir, aimable soir, désiré par celui
 Dont les bras, sans mentir, peuvent dire: Aujourd'hui
 Nous avons travaillé!...*

...

Le Crépuscule du soir

I Gunnar Ekelöf översättning:

*Se, kvällen är här, alla brottslingars vän:
 Den kommer med smygande steg. Himmelen
 Sluter sig sakta som en ofantlig bur
 Och människan längtar att åter få bli djur.*

*Älskvärda skymning! Du sjunker till behag
 För den vars trötta lemmar kan säga: "I dag
 Har vi verkligen arbetat!"*

...

Dikten slutar:

*Endast få skall samlas igen kring en välfylld terrin
 Och sitta vid härden med någons hand i sin.*

*Och ändå har många ej haft något hem
 Och livet har aldrig ens smålett åt dem.*

Livets allmänna nyckfullhet, dess oförutsägbarhet och grymhet gestaltas på många ställen i Gunnar Ekelöfs diktning, fast inte just i "Låt."

I Stig Dagermans diktning är livet fullt av nyckfulla vändningar, tvära kast och oväntade händelser. Det är att missförstå

Mats Wahl

www.storyland.se

Inför arbete i Ångskolan, Sundbyberg, maj 2016

Dagerman om man i "Att döda ett barn" tror sig läsa en dikt om det fasansfulla i att döda ett barn. Dikten är tyngre och svartare. Dikten är en anklagelseakt, inte mot bilismen, allas vår vardagliga glömska eller föräldrar brist på förutseende. Dikten är en anklagelseakt mot livet självt, en varning: akta dig - i nästa stund är ditt liv förändrat eller redan över.

"Ty så obarmhärtigt är livet konstruerat..."

Vad vet diktaren när diktaren skriver? Vad har berättaren fångat i sin berättelse? Vad är meningen med att läsa?

Den som läser Ekelöfs "Låt" kan i läsningen lägga sig i gräset bredvid turisten Gunnar. Läsaren blir, kanske i sin säng en vinterkväll, delaktig av Gunnars upplevelse vid forsen en junidag. Den som vill anlägga mellanmänniska eller sociala perspektiv på diktstycket har inte mycket att hämta i "Låt." Dikten är ett transportmedel och läsaren en tidsresenär.

Själv har jag under fjällfiske gått genom myrlandet och känt ängsullen svepa mot benen. Jag har suttit under fjällbjörkarna vid otaliga forsar. Nu kånkar jag inte längre min ryggsäck. De forsar jag i dag ser återskapar jag i mitt inre med minnets och litteraturens hjälp.

I "Här har du ditt liv" möter jag i minnet någonting annat. Under fem månader i tjugoårsåldern fällde jag skog. Varje morgon gick jag i ett arbetslag där var och en av oss bar motorsågen i ena handen och någon av oss dunken med oljeblandad bensin. Jag har stått i tjugo minusgrader en bit utanför Katrineholm, kisat mot februarisolen och sett jättegranens topp röra sig, skymma solen och falla till marken med en tyngd som får marken under stövlarna att skälva. Jag vet vad det innebär att kvista en gran, få den uppmätt av förmannen och sätta an Partnersågen för att dela granstammen i timmer och massvedsbitar. Jag vet en liten, liten smula om hårt slit i skogen. Min situation var dock inte densamma

som Olofs. Jag tyckte aldrig att jag fick livet slängt i ansiktet på mig. Jag tyckte mest att livet tedde sig obegripligt och omöjligt att föreställa sig, trots att jag i tjuugoåren var långt inne i det.

- 0 -

Dagermans förtvivlan inför tillvaron känner jag igen. Lusten att ge upp, det som hos Johnson beskrivs som en känsla av att "nu ger vi fan" har jag känt. Det har berättats hur Stig Dagerman, boende vid Åsögatan i Stockholm, ibland simmade i Forsgrenska badet.

Det fanns på den tiden en brygga som avskilde tjugofemetersbassängen från barnbassängen. Under bryggan fanns ett plank. Det började i höjd med vattenbrynet och sträckte sig neråt. Fyrtio centimeter från bassängbotten tog planket slut. Utrymmet mellan den nedersta plankan och kakelplattorna på bassängbotten var stort nog att släppa igenom en pojke av tolvårssnitt. Nittonhundrafemtioåtta upptäckte jag mellanrummet. Minst en gång i veckan var jag i badet. Det förekom aldrig att jag lät bli att simma mellan plankan och kakelplattorna på botten. Långt senare läser jag i en bok att Stig Dagerman skulle ha simmat på samma ställe, att han skulle ha simmat i glipan mellan plank och bassängbotten. Varje gång jag simmade där tänkte jag: om jag fastnar? Stig måste ha tänkt samma tanke. Om jag fastnar.

- 0 -

Att på ett eller annat sätt fastna är en tanke och en känsla hos många av oss. Huck Finn är fast i huset utan fönster, men tar sig ut. Berättelserna om hur vi tar oss ut, tar oss loss och frigör oss är eviga, ständigt intresseväckande, hjälpsamma. Vi bor alla i någon bemärkelse i hus utan fönster. I mardrömmen är vi alla jagade av en galning med fällkniv. Vi måste ut, glipan som vi måste krypa eller simma igenom är snålt tilltagen. Tänk om vi fastnar? Vi måste ut, till varje pris.

- 0 -

Stig Dagermans " Att döda ett barn" är ett mästerstycke. Den är så vidunderlig att den lämpar sig illa som förebild för den som vill lära sig skriva. Det går inte att göra likadant. Den går inte att härma. Den som vill lära sig skriva prosa behöver andra förebilder.

I lyriken finns ett och annat som med fördel kan funderas över av den som vill lära sig skriva prosa. Trettiotvå ord finns i "*Låt*". Hos många andra diktare finns i poesins form korta berättelser om sådant som är allmänmänskligt. Ofta är lyriken frigörande, också språkligt - som hos Elmer Diktonius (1896 - 1961):

*(Orlodoffa doschkoff
Orlodoffa doschkoff:)
det är maskinen -
jag.
Stänger och hjul
och nitnaglar skruvar och muttrar
drivremmar (doschkoff) -*

Den som vill lära sig skriva söker förebilder. Vem skriver bra? Vad innebär det att skriva "bra"? Vad innebär det att "skriva."

En berättelse som jag tycker om börjar såhär:

" In Moulmein, in lower Burma, I was hated by a large number of people - the only time in my life that I have been important enough for this to happen to me."

George Orwell (1903 - 1950) "Shooting an Elephant."

Drygt trettio ord. Mitt intresse är väckt. Burma finns inte längre. Landet har ett annat namn. När det hette Burma var det en del av det väldet över vilket det sades att solen aldrig gick ner. När solen började sjunka över Belfast var den på väg upp över Winnipeg. Några timmar senare skulle solen gå upp över Sydney, Hongkong

och Singapore, Rangoon, Bombay och Aden. Den skulle lysa på Union Jack när den strax efter gryningen hissades i protektoratet Palestina och flaggan skulle gå i topp på militärförläggningar i Kairo, Nairobi och Kapstaden. Solen skulle lysa över Cyperns citroner, flottbasen på Malta och aporna på Gibraltar. När den skulle gå upp över London skymdes den av ett gult dis och ett lätt regn föll över herrarna i hatt som i hast och hets skyndade fram längs Whitehall. Ingen av dem hade tid att tänka på solen.

Borta i Burma arbetade en lägre kolonialtjänsteman. Han var knuten till polisen och i uppgifterna ingick att upprätthålla ordningen och den brittiska lagen bland the Kings subjects. Dessa var människor som inte gått i skola på Eton och knappast visste någonting alls om hur det tänktes om dem i London. George Orwell hade varit elev på Eton. Hans skolkamrater var barn till den styrande klassen. Om skoltiden har Orwell skrivit i berättelsen "Such were the joys." Var och en som ibland vantrivs i dagens svenska skola bör läsa den.

- 0 -

Det finns ett antal författare som skrivit om att ta livet av djur. Ibland vill man inte döda djuret utan har det till annat i berättelsen. Herman Mellvilles roman "Moby Dick" är berättelsen om jakten på en val. Ernest Hemingway skrev en novell om en man som blir skjuten av sin hustru under lejonjakt. Novellen heter "En kort tid av lycka för Francis Macomber."

Tjurfäktningarna är många i Hemingways berättelser. Kipling, som Orwell höll för att vara en tillskyndare av imperialism och rasism, har skrivit om den ormdödande mungon Ricki - Ticki - Tavi. En orm är central i Stig Dagermans debutroman "Ormen." Samma sorts kobra som dräps av Ricki - Ticki - Tavi bekämpas av Sherlock Holmes i novellen "Det spräckliga bandet." Djurs närvaro i romaner, dikter och noveller är ett intressant kapitel. En häst som läsaren inte glömmer i första taget förekommer i berättelsen om Marmeladov i Dostojevskis roman "Brott och straff". Kafkas

"Förvandlingen" är berättelsen om en man som vaknar en morgon och har blivit en skalbagge. Pippi Långstrump äger en häst och en apa. I Elsa Beskows saga om Den lilla lilla gumman är det en katt som för handlingen framåt. Hunden Tim i Enid Blytons böcker om Femgänget är en hund som likt en mänsklig karaktär har sin givna plats i berättelsen. Djur kan av berättaren användas på olika sätt. Den som för in ett djur i sin berättelse skall veta vad djuret skall användas till.

Orwells berättelse om hur han skjuter en elefant har kvaliteter som går utöver mycket av vad som annars skrivits av författare som befattar sig med djur. Orwells berättelse är gestaltningen av ett dilemma. Ett *dilemma* i litterära och dramatiska sammanhang är en situation där det inte är självklart vad som är rätt att göra. Riktigt bra berättelser innehåller gärna ett dilemma. Det riktigt svåra dilemman är sådant att hur du än gör så blir det fel. Frågan är därför: vad skall jag - berättelsens huvudperson- göra för att felet inte skall bli större än nödvändigt? Det är i den situationen, i det dilemman, som vi finner polismannen i Orwells berättelse.

Fundera över vilken funktion djur har i berättelser som du känner till.

ATT GESTALTA ELLER BERÄTTA

Någon skriver: *Lisa var förskräckligt rädd för spindlar.*

Någon annan skriver:

När Lisa öppnade dörren fick hon se spindel. Hon stängde dörren och gick ut i köket. Där satt Hasse med en lärobok framför sig.

- *Vad är det med dig? frågade Hasse. Är du sjuk?*
- *Det finns en spindel på mitt rum, stönade Lisa och satte sig.*
- *Spindel? sa Hasse. Vet du att spindel är ett heligt djur för muslimer?*

Lisa reste sig:

- *Jag tror jag måste kräkas.*

Mats Wahl

www.storyland.se

Inför arbete i Ångskolan, Sundbyberg, maj 2016

I det första fallet är det fråga om att författaren berättar någonting för oss. Berättaren låter oss få tillträde till Lisas känslvärld. Vi blir informerade om en känsla som drabbar Lisa. Hon är rädd för spindlar. Hon är till och med "förskräckligt" rädd för dem.

I det andra fallet tar författaren ut svängarna och ägnar lite utrymme åt att berätta vad som görs och vad som sägs. Många läsare drar slutsatsen, som inte självklart är korrekt, att Lisa är så rädd för spindlar att hon kan bli illamående.

- 0 -

Vad vet berättaren? Vad kan någon överhuvudtaget veta om fantiserade och påhittade människoliknande karaktärer? Är det inte fråga om någonting annat än "vetande" vad gäller bilder av människor i litteraturen? Kanske handlar det i den litterära världen mest om konstruktion? Författaren konstruerar en karaktär som skall ha människoliknande handlingsmönster. Därvidlag är Robinsom Kruse och Kalle Anka lika. De handlar och beter sig på ett sätt som påminner om mänskligt handlande. Vad gäller Robinson får vi därtill veta ett och annat om hans inre liv, hans känslvärld, hans fruktan och hans längtan. Både Kalle och Robinson har det gemensamt att deras sexualliv fullständigt förbigås, trots att sexualiteten för oss alla ständigt gör sig påmind. Författaren vet något om Robinson och Kalle som författaren väljer att förbigå med tystnad. Här blir karaktärsskapandet problematiskt. Ett karaktärsskapande som bygger på ett mänskliga önskningar känslor och drifter sopas under mattan blir tvivelaktigt. Följdfrågan när dylikt sker är nämligen alltid - vad är det mer som författaren utelämnat eller förvanskat?

- 0 -

Författarens bild av sig själv och världen smyger sig ständigt in i författarens arbete. Allt författararbete innehåller därför en slags plikt att stå sig själv, sin värld och sitt samhälle nära. Plikten är att vara sig själv trogen och göra sig beredd att visa något av de egna

inre världarna och de egna bilderna av den upplevda yttervärlden. Det finns ingen författare som förmår bygga en konstruerad värld full av konstruerade karaktärer utan att hämta byggstenarna ur sig själv.

All litteratur börjar inuti författaren. Vad författaren än skriver om så kommer hen att behöva konfrontera sig själv. I förmågan att någorlunda klarsynt se sig själv börjar förmågan att se och skildra andra. Ett viss mått av mod krävs därför av den som skriver. Ibland är modet så monumentalt att det gränsar till dumdrighet. De författare som idag förföljs av terrorregimer betalar ett ibland högt pris för sin vilja att skildra världen. Ibland betalar de med sina liv. Vi är alla skyldiga dem aktning för deras nödvändiga dumdrighet och deras mod. Det bästa sättet att visa dem aktning är att så gott det går och så långt vi vågar berätta om hur det kan vara att vara människa.